

[historia]

Hur Nice blev franskt

Att Nice inte alltid tillhört Frankrike vet nog de flesta.

Att Nice blev franskt år 1860 vet också ganska många.

Men att historien om hur det gick till är så spännande är kanske mer överraskande.

Utkanten av parken Jardin Albert 1er vid strandpromenaden i Nice finns ett stort monument. Mellan de tre gudinnorna ser vi fyra årtal: 1793-1893, 1860 och 1960. På sockeln nämns *La Ville de Nice* och *France*. Åtskilliga av oss som passerat förbi har nog undrat vad årtalen betyder. Den som forskar lite kommer att finna en spännande historia bakom inskriptionen. Historien om hur Italien enades och Nice blev franskt.

Låt oss börja med det första av årtalen. År 1793 stormade den unga franska republikens arméer fram över Europa. En av de gamla monarkierna som fick vika sig för revolutionsarmén var kungadömet Sardinien-Piemonte som huset Savojens rike då hette. Dess västra delar, inklusive grevskapet Nizza, invaderades och annekterades. Staden 'Nice' förblev fransk genom revolutions- och Napoleonkrigen och införlivades i departementet Alpes-Maritimes, med namn efter gammal romersk förebild.

När Napoleon I fördrevs tvingades Frankrike återlämna sina erövringar till sina gamla savojardska herrar, inklusive det lilla grevskapet mellan Provence och italienska Ligurien. Nice blev åter 'Nizza'. Den italienska halvön, som nästan enats under kejsare Bonaparte, återgick till sin gamla uppdelning med de österrikiska habsburgarna som styrande. I Wien satt en av krigets främsta segherrar, furst Metternich, fast beslutet att aldrig låta några radikaler sticka upp igen.

Hur Metternich och hans heliga allians än kämpade vägrade dock de nya politiska "andarna" återvända till den flaska som korkats upp i juli 1789. Under 1800-talets första hälft var den mest populära radikala rörelsen *nationalismen*. I kölvattnet av franska revolutionen växte nya tankar fram i Europa, om folkens mystiska gemenskap genom uråldriga kulturella band. Strömningarna genomströmdes allt från filosofi och teologi, via konsten till politiken. Alla som delade ett sådant gemensamt arv skulle också ha ett förenat politiskt öde. I nya stater som byggde sin legitimitet på det egna folkets samtycke och lagliga konstitutioner. Bakom

"Monument du Centenaire", till hundraårsminnet av när Nice återförenades med Frankrike. Foto: JH

allt sådant såg Metternich jakobinmössan och giljotinen. Aldrig mer.

Den italienska nationalismen, med bland andra Giuseppe Mazzini i spetsen, vann många anhängare i Europa. Till dessa hörde till exempel äventyraren från Nizza, Giuseppe Garibaldi, och bonapartisterna som den gamle kejsarens brorson Louis-Napoléon. Trots alla olikheter på den långa halvön menade de att alla där minsann var ett folk med ett och samma arv och samma öde. Deras främste fiende var förstås Metternich som kontrollerade nordöstra Italien och var påvens och kungen av Neapel-Siciliens viktigaste allierade. Österrikarnas främsta rival i den norra delen av halvön var kungariket Sardinien-Piemonte. Huset Savojens lilla rike hade vuxit, från grevskap via hertigdöme till kungadöme. Nizza fick man från Provence 1388 och 1713 infogades även ön Sardinien. På 1840-talet hade staten i många år varit i huvudsak italiensktalande, med sin huvudstad i Turin. Savojens rike, liksom Europa i övrigt, tycktes ha kommit till ro. Det var då det brakade lös.

På våren 1848 bröt flera revolutioner ut i Europa, i Paris, Österrike och Rom. Kung Louis-Philippe i Frankrike och furst Metternich tvingades avgå. Kungen i Turin passade då på att anfälla österrikarna. Snart var dock alla revolter krossade: Sardinien-Piemonte måste sluta fred med habsburgarna och påven kunde återvända till Rom med stöd från Frankrike och dess nya republiks president, Louis-Napoléon Bonaparte. De italienska nationalisterna spred dock alltjämt i lönnedom sina budskap. En av förgrundsfigurerna var tonsättaren Giuseppe Verdi och kungen av Sardinien-Piemonte, Viktor Emanuel. Han hade en ambitiös premiärminister: greve Camillo di Cavour. Att den franske ledaren, den nyutnämnde kejsaren Napoleon III, hade fortsatta sympatier för den italienska nationalismen gav kämparna ett visst hopp. När England och Frankrike inledde Krimkriget mot Ryssland 1854 passade Cavour på att skicka en liten sardinsk styrka för att hjälpa de allierade. Syftet? Att vinna fransk tacksamhet, att återgåldas vid senare tidpunkt.

Märkligt nog var det ett misslyckat attentat av en italiensk nationalist mot Napoleon III som gav Cavour chansen. Nu var Napoleon plötsligt redo att göra affärer: han och Cavour möttes i hemlighet under sommaren 1858 och drog upp linjerna för ett avtal: tillsammans skulle de provocera fram ett krig med Österrike och erövra Lombardiet och kanske mer därtill, för att förena med Sardinien-Piemonte. Som tack skulle Napoleon erhålla Savojen och Nizza.

Österrikarna gick snart i fällan och i maj 1859 bröt kriget ut. Tack vare Napoleon var den sardinska sidan nu stark nog, och efter slaget vid Solferino var österrikarna på knä. De allierade fick hjälp av många frivilliga, de flesta ledda av

Garibaldi, och av uppror i Parma, Modena och Toscana. Napoleon slöt fred med Österrike, varvid Lombardiet överläts till Sardinien-Piemonte, och Viktor Emanuels segertåg fortsatte i norr. Efter en del tjurande möttes så Cavour och Napoleon igen, i början av 1860, och denna gång sattes Savojens och Nizzas nya öde tydligt på pränt.

Det enda som återstod var att genomföra folkomröstningar i de två provinserna för att legitimera besluten. Dessa gick som de skulle och den 14 juni 1860 blev Nice formellt franskt. Enligt retoriken var det en 'återförening' – så kallas den än idag i Frankrike – och Napoleon I:s gamla departement Alpes-Maritimes återskapades med Nice som centralort. Piazza Vittorio blev Place Victor och snart Place Napoléon. När sedan Napoleon III störtades 1870 och den tredje republiken utropades fick torget namn efter stadens store son, Giuseppe Garibaldi.

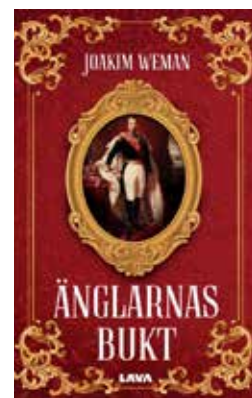
Garibaldi's ilska över att Cavour och Napoleon dribblat bort hans hemstad fick honom att skriva historiens epilog. Med ett gäng frivilliga seglade han ner till Sicilien. Ön erövrades snabbt och därefter intogs Neapel. Cavour och hans kung såg faran och drog snabbt söderut. I en by norr om Neapel möttes så Viktor Emanuel och Garibaldi i oktober 1860, på en bro, och skakade hand: hela Italien (utom Venetien och Rom, tills vidare) skulle enas. I början av 1861 utropades kungadömet Italien. Nice förblev utanför det nya italienska hemlandet. 1893 hade den tredje franska republiken hunnit genomlida många konvulsioner. Nice behövde piggas upp och i staden restes ett monument för att fira hundraårsminnet av stadens första 'återförening' med gamla Gallien. När det slutliga Nice Français också fyllde sekel, år 1960, knackades det fjärde årtalet in på monumentet vid Jardin Albert 1er vid Promenade des Anglais.

Det var alltså berättelsen om det stiliga minnesmärket intill promenaden i Nice. En spännande historia, eller hur?

Joakim Weman
joakimmansson@hotmail.com

Giuseppe Garibaldi har fått ett eget torg uppkallat efter sig i Nice, Place Garibaldi.
Foto: Wikipedia

"Änglarnas bukt", en roman av Joakim Weman.

Den utspelar sig i Paris och Nice mellan åren 1855 till 1860.

Följ med Joakim på en historievandring i Nice, 27 mars.

Anmälan på Rivieraklubben.com